

Yuktiṣāṣṭika Kārikā

Expunere logică în șaizeci de versete

compus de Ārya Nāgārjuna

Reprezentare contemporană a lui Ārya Nāgārjuna, asistat de un discipol;
în partea din dreapta-sus este reprezentat un zeu din Tuṣita.

Notă introductivă

Această lucrare se poate găsi la adresa web:

<http://www.AryaDharma.ro>

(click pentru a o vizita)

Pe acest site veți găsi multe traduceri ale unor texte esențiale din Buddha-Dharma, atât Sutre (discursuri sau învățăături ale Divinului Buddha) cât și tratate fundamentale derivate din aceste Sutre, adnotate sau comentate, după caz.

Toate textele de pe site (inclusiv acest text) sunt disponibile gratuit, se pot descărca gratuit, se pot folosi în mod gratuit, se pot tipări, și se pot distribui ca fișiere sau ca documente tipărite, oricui doriți, dacă și numai dacă nu faceți nicio modificare asupra lor, și dacă și numai dacă le oferiți celorlalți în mod gratuit.

În caz contrar, toate drepturile sunt rezervate.

Dacă aveți nevoie de alte drepturi, de alte formate ale textelor sau de alte variante ale lor, vă rugăm să luați legătura cu noi.

Traducere, prefață, introducere, comentarii, note, îngrijire: Alin Tocaciu

Versiunea: decembrie 2019

Prin virtutea meritelor acumulate prin a traduce, a corecta, a adnota, a comenta, a publica și a răspândi această lucrare, fie ca toate ființele să atingă Trezirea Perfectă.

Prefață

Titlul în limba sanscrită al acestei lucrări a lui Ārya Nāgārjuna este Yuktiśāṣṭika-Kārikā. În această operă care face parte din Colecția de lucrări de logică, Ācārya Nāgārjuna explică direct Realitatea, precum și modul în care ignoranța duce la apariția suferinței și a tuturor celorlalte consecințe ulterioare. Fiind o lucrare de logică, aceasta nu are exemple concrete și nici sfaturi „practice”, ci este dedicată exclusiv ajutorii cititorului să înțeleagă adevărata natură a realității, cel mai adesea prin raționamente directe care îi permit să întrevadă dincolo de concepte. Totuși, este o operă cu aplicabilitate practică imediată, deoarece vederea corectă este nu doar cauză pentru Trezire ci și cel mai practic mijloc pentru orice activitate, fără nicio excepție.

La sfârșitul textului puteți găsi un dicționar care cuprinde cel puțin o parte dintre termenii folosiți în acesta. Dacă aveți nevoie de un dicționar mai cuprinzător, îl puteți găsi în „Discursul despre perfecțiunea înțelepciunii (Prajñāpāramitā Sutra) în 8.000 de versete” sau în „Ghirlanda de nestemate (Ratnāvalī)” a lui Ārya Nāgārjuna, de pe aceeași pagină web cu acest text.

Pe aceeași pagină web puteți găsi atât versiunea fără comentariu cât și cea cu comentariu. Vă recomand ca mai întâi să citiți de câteva ori versiunea fără comentariu, pentru a vă construi propria înțelegere directă a textului, și abia apoi să citiți comentariile, dacă doriți clarificări suplimentare care v-ar putea ajuta la aprofundarea înțelegerii lucrării.

Textul

Omagiu lui Mañjuśrī, cel plin de tinerețe!

Omagiu Mărețului Înțelept
Care a predat Apariția Dependentă,
Mijlocul prin care sunt eliminate
Apariția și distrugerea!

1.

Cei a căror minte a trecut
Dincolo de existență și de non-existență,
Și care nu mai sălășluiește [nicăieri],
Au realizat înțelesul existenței (sau apariției) condiționate,
Absența profundă a obiectificării.

2.

Mai întâi, non-existența, sursa tuturor greșelilor,
A fost deja desființată.
Ascultați acum raționamentul
Care desființează și existența.

3.

Dacă lucrurile (sau dharmele) ar fi existente cu adevărat,
Așa cum sunt imaginate de către cei naivi,
Care este motivul pentru care eliberarea nu ar fi acceptată
Ca fiind echivalentul non-existenței?

4.

O ființă nu este eliberată prin existență;
O ființă nu transcende Samsara prin non-existență;
[Ci,] Mărețele Ființe sunt eliberate
Prin înțelegerea existenței și non-existenței.

5.

Cei care nu văd realitatea ultimă
Se agață de Samsara și de Nirvana.
Însă cei care văd realitatea ultimă
Nu doresc lumea și nici transcendența ei.

6.

Nici Samsara și nici Nirvana
Nu există - niciuna dintre ele;
Înțelegerea profundă a existenței,
Aceea este denumită „Nirvana”.

7.

Așa cum încetarea este atribuită
Dezintegrării unei dharme (entități) apărute,
Tot astfel, Cei Sublimi acceptă
Încetarea care este asemenea unei iluzii.

8.

„Lucrurile (dharmele) încetează datorită distrugerii lor totale,
Și nu datorită înțelegerii naturii lor condiționate”.
Cui îi va fi evident aceasta?
Cum poate fi posibilă „distrugerea”?

9.

Dacă [agățarea de] agregate nu încetează,
Chiar dacă perturbările mentale au încetat,
Ființa nu va transcende;
Însă, atunci când [agățarea] încetează,
Chiar în acel moment se obține libertatea.

10.

Atunci când cunoașterea perfectă
Vede că lucrurile apar din ignoranță ca și condiție,
Nu va mai avea loc obiectificare
Nici în termeni de apariție și nici în termeni de distrugere.

11.

Aceasta este transcendența suferinței în chiar această viață,
Și lucrarea e complet făcută.
Dacă, după aflarea Adevărului
Continuă să apară diferențieri,

12.

Și chiar și referitor la dharmele cele mai subtile
Cineva consideră că au loc apariții,
O astfel de persoană total nepricepută
Nu vede înțelesul apariției condiționate.

13.

Dacă Samsara ia sfârșit
Pentru un călugăr ale cărui tulburări mentale au dispărut,
De ce Buddhașii cei Perfect Treziți
Nu au explicat că [Samsara] are un început?

14.

Dacă [s-ar afirma] existența unui început,
Atunci cu siguranță ar exista și atașare în forma dogmelor;
Pentru ceea ce este apărut dependent,
Cum poate exista un început sau un sfârșit?

15.

Ceea ce a apărut înainte,
Cum poate înceta din nou, mai târziu?
Lipsită de limitele începutului și sfârșitului,
Lumea apare ca o iluzie.

16.

Atunci când cineva vede apariția iluziilor
Sau dispariția iluziilor,
Cel (sau cea) care recunoaște iluziile nu este derutat(ă);
Cei care nu [le recunosc], jinduiesc foarte tare.

17.

Cei care văd că existența este ca un miraj și ca o iluzie,
Nu vor fi corupți de vederi [despre] început și sfârșit.

18.

Cei care văd apariție și dezintegrare
Referitor la lucrurile condiționate,
Nu înțeleg bine învârtirea
Roții Apariției Dependente.

19.

Ceea ce a apărut din cauza lui „acesta” și „aceea”,
Nu a apărut ca ceva în sine.
Iar ceea ce nu a apărut ca ceva în sine,
Cum poate fi numit „apărut”?

20.

Liniștea dată de dispariția cauzei,
Este înțeleasă ca fiind o încetare.
Ceea ce în sine nu dispare, [prin propria natură intrinsecă,]
Cum poate fi numit „dispărut”?

21.

Din moment ce nimic nu apare,
[Atunci] nimic nu se dezintegrează.
Cu toate acestea, căile apariției și dezintegrării
Au fost predate [de către Buddha] cu un scop.

22.

Înțelegând apariția, dezintegrarea este înțeleasă;
Înțelegând dezintegrarea, impermanența este înțeleasă;
Pricepând cum să te străduiești să vezi impermanența,
Sublima Dharma este de asemeni înțeleasă.

23.

Cei care înțeleg Apariția Dependentă
Ca fiind total lipsită de apariție și dezintegrare,
Cei care au o asemenea cunoaștere
Vor traversa oceanul Samsarei vederilor dogmatice.

24.

Ființele obișnuite, care se agață de entități (dharmae),
Și care, datorită deformărilor [vederii] existenței și non-existenței
Se află sub dominația greșelilor perturbărilor mentale,
[Aceste ființe] sunt păcălite de propriile minți!

25.

Cei care sunt învățați în privința Adevărului,
Văd că lucrurile (dharmaele) sunt nepermanente,
Înșelătoare, simple cochilii, goale și lipsite de un „sine”;
Ei le văd ca fiind complet izolate.

26.

Lipsite de loc, nu există nimic de obiectificat;
Fără rădăcini, ele nu au un sălaș fix;
Ele apar numai și numai din cauza ignoranței,
[Și sunt] cu totul lipsite de început, mijloc și sfârșit.

27.

La fel ca un bananier, ele nu au esență,
Ci seamănă cu orașul Gandharvașilor;
Astfel, această lume cumplită, un oraș al ignoranței,
Apare ca o iluzie magică.

28.

Brahmā și așa mai departe,
Care par atât de reale ființelor acestei lumi,
Sunt false pentru Cei Nobili;
În afară de asta, ce ar mai rămâne?

29.

Lumea orbită de ignoranță urmează curentul dorinței;
Înțelepții, care sunt excelenți, sunt lipsiți de jinduire;
Cum pot fi acestea [două] egale în vreun fel?

30.

Celor care caută realitatea ultimă
Trebuie să le spunem că totul există;
Mai târziu, când înțeleg sensul și se eliberează de atașare,
(Li) se predă absența.

31.

Neînțelegând sensul absenței,
Dedicându-se unor studii superficiale,
Și nereușind să se angajeze în acte merituose,
Oamenii inferiori sunt pierduți.

32.

Sunt explicate (tipurile de) karma și consecințele lor,
Precum și tărâmurile de renaștere;
Sunt predate întreaga cunoaștere a naturii lor,
Și absența apariției lor.

33.

Așa cum Buddhașii au vorbit
Despre „eu” și „al meu” cu un scop practic (sau didactic),
Tot din motive practice au vorbit și despre
„Agregate”, „elemente” și „câmpuri senzoriale”.

34.

Lucruri ca cele numite „marile elemente”,
Sunt combinate [numai] în conștiință;
Din moment ce ele sunt dizolvate prin înțelegere,
Nu sunt ele considerate în mod fals că există?

35.

Din moment ce Cuceritorii au afirmat
Că Nirvana este singurul Adevăr,
Ce persoană învățată și-ar imagina
Că restul nu este fals?

36.

Cât timp mintea continuă să ezite,
Ea rămâne în sfera lui Māra;
Dacă așa stau lucrurile, atunci de ce nu este rezonabil [să afirmăm]
Că această [apariție dependentă] e lipsită de eroare?

37.

Din moment ce Buddhașii au afirmat
Că lumea este condiționată de ignoranță,
De ce atunci nu este rezonabil [să afirmăm]
Că această lume este [numai] conceptualizare?

38.

Din moment ce [lumea] ia sfârșit
Atunci când încetează ignoranța,
Cum de nu este clar
Că a fost făcută să apară de către ignoranță?

39.

Ceea ce apare dintr-o cauză,
Nu durează fără condiții,
Și dispare dacă sunt absente condițiile:
Cum poate fi înțeles ca existând?

40.

Dacă susținătorii existenței
Trăiesc agățându-se de dharma reale,
Nu avem de ce să ne mirăm;
Ei trăiesc în acest fel.

41.

Însă vrednici de compătimire sunt cei ce trăiesc
Agățându-se cu încăpățânare de dharma reale
În timp ce, pe baza Căii lui Buddha,
Vorbesc despre impermanența tuturor lucrurilor.

42.

Dacă nimic nu este observat
Atunci când se examinează „aceasta” sau „aceea”,
Care persoană învățată ar susține
Că un argument sau altul este adevărat?

43.

Cei care se agață de un sine necondiționat
Sau de lume ca necondiționată,
Sunt prinși de vederile despre apariție,
Permanență, impermanență, și așa mai departe.

44.

Pentru cei care afirmă că lucrurile condiționate
Sunt ferme din punct de vedere al realității ultime,
De ce greșelile permanenței și așa mai departe
Nu ar apărea în mințile lor?

45.

Cei care acceptă lucrurile condiționate
Ca fiind nici adevărate și nici false,
[Ca fiind] Asemenea Lunii în apă,
Nu sunt influențați de vederi dogmatice.

46.

Dacă cineva consideră dharmele ca fiind reale,
Apar vederi îngrozitoare și malefice
Care duc la apariția atașării și aversiunii;
Din aceasta apar disputele.

47.

Aceasta este cauza tuturor vederilor dogmatice;
Fără ea, nu apare nicio perturbare mentală (kleśa);
Deci, dacă este înțeleasă profund și în amănunțime,
Toate vederile și perturbările vor înceta.

48.

Ne-am putea întreba „cum se poate înțelege asta?”;
[Se poate înțelege] prin înțelegerea Apariției Dependente.
Cunoscătorul Suprem al Realității a predat
Că Apariția Dependentă este neapărută.

49.

În cei copleșiți de cunoașterea greșită
Și care se agață de neadevăr ca și cum ar fi adevăr,
În aceștia apar din atașare
O mulțime de agățări și de conflicte.

50.

Cei care sunt Ființe Mărețe,
Nu au nici teorii și nici afirmații;
Împotriva celor care nu au nicio teorie,
Cum ar putea exista o teorie contrară?

51.

După ce a găsit un loc, cineva este prins
De șarpele zvârcolitor al perturbărilor mentale;
Cei ale căror minți nu au niciun loc
Nu vor fi prinși [de acest șarpe].

52.

În cei ale căror minți au un loc, cum să nu apară inevitabil
Otrava puternică a tulburărilor mentale?
Cât despre cei care duc o viață obișnuită,
Și ei vor fi prinși de șarpele perturbărilor mentale.

53.

Asemenea unui prost care este atașat
De o reflexie a formei, crezând că este reală,
Și ființele sunt captive în cușca obiectelor
Tot din prostie.

54.

Mărețele Ființe văd cu ochiul înțelepciunii lor
Toate lucrurile (dharmele) ca fiind asemenea reflexiilor formelor;
Ele nu ajung să fie blocate
În noroiul (sau mlaștina) așa-ziselor obiecte (sau dharme).

55.

Cei infantili sunt atașați de formă,
Iar cei medii obțin detașarea.
Cunoscând natura formei,
Cei cu înțelegerea supremă sunt liberi.

56.

Cineva devine atașat [de ceva] gândindu-se la acel [lucru] ca fiind plăcut;
Lăsându-l la o parte, persoana devine lipsită de atașare.
Însă persoana care vede [acel lucru] ca fiind [de fapt] vid precum o fantomă,
Obține Nirvana.

57.

Defectele perturbărilor mentale,
Care produc suferință datorită cunoașterii greșite,
Nu apar la cei care înțeleg
Sensul învățăturilor despre existență și non-existență.

58.

Dacă cineva are un punct de vedere (sau o poziție),
Acela devine atașat sau detașat;
Însă Mărețele Ființe, care sunt total lipsite de puncte de vedere,
Nu au nici atașare și nici detașare.

59.

Cei a căror minte, chiar și [încă] fluctuantă,
Nu șovăie nici măcar la gândul Vacuității,
Au traversat oceanul insuportabil al Samsarei
Agitat de monstrul tulburărilor mentale.

60.

Prin această virtute,
Fie ca toate ființele să adune acumulări de merit și de înțelepciune,
Fie ca ele să obțină cele două corpuri sublime de Buddha,
Care apar din merit și din înțelepciune.

Dicționar de termeni

APARIȚIA DEPENDENTĂ. Vezi CO-PRODUCEREA CONDIȚIONATĂ.

ASEITATE, AȘA-CUM-ESTE, sau ASTFEL-CUM-ESTE (*tathatā*). De asemenea: realitatea adevărată, nimic adăugat sau luat. Cuvântul din limba română, „aseitate”, nu este traducerea cea mai fidelă, el însemnând „existența originând din și neavând nicio altă sursă decât ea însăși” și fiind folosit mai ales în contextul presupunerii existenței unei divinități supreme, a cărei existență însă nu se presupune în budism (ci chiar se demonstrează ca fiind o idee invalidă) și nu face obiectul budismului, acesta fiind non-teist și non-pozitivist. Pe parcursul acestei opere cuvântul este folosit pentru „Așa-Cum-Este” Realitatea, modul real de a exista al dharmelor, natura tuturor dharmelor, esența Realității, natura Realității.

BODHISATTVA (*bodhi-sattva*), *Bodhi*: Trezire, *sattva*: principiu, existență reală, sau ființă. „Ființă a Trezirii”. Ființa ideală din Mahāyāna care, prin înțelepciune și compasiune infinită, caută iluminarea tuturor ființelor, nu numai a sa însuși și care, dacă urmează corect perfecțiunea înțelepciunii, va deveni un Buddha. Poate fi atât bărbat, cât și femeie.

BUDDHA. „Cel Trezit”. Cel care s-a Trezit la Realitate. Termen folosit atât pentru ființa cel mai recent Trezită pe această planetă (Buddha istoric, adică Gautama Siddhartha, numit și Śakyamuni, adică înțeleptul clanului Śakya), cât și pentru orice alte ființe care au ajuns la aceeași stare, la aceeași realizare, despre care se afirmă în Prajñāpāramitā Sutra că sunt într-un număr „infinite”. Numit și „Tathāgata”, „Buddha”, „Jina”, „Conducătorul Caravanei”, etc. În traducere se mai folosesc și „Divinul”, „Împlinitul”, „Realizatul”, „Trezitul”, „Nobilul”, „Desăvârșitul”.

CÂMPURILE SIMȚURILOR (*āyatana*). Doisprezece, corespunzând celor șase organe de simț și obiectelor lor: cele cinci simțuri considerate în occident plus mintea, și cele cinci feluri de „obiecte simțite” plus obiectele mentale.

CO-PRODUCEREA CONDIȚIONATĂ, sau APARIȚIA DEPENDENTĂ, sau APARIȚIA INTERDEPENDENTĂ (*pratītya-samutpāda*). Douăsprezece legături: 1) ignoranța, 2) formațiunile karmice, 3) conștiința, 4) numele și forma, 5) cele șase organe de simț (sau facultățile simțurilor și obiectele lor), 6) contactul, 7) senzația, 8) nesațul (jinduirea), 9) apucarea sau agățarea, 10) devenirea, 11) (re)nașterea, 12) bătrânețea, descompunerea și moartea; ele cauzează tot ceea ce se întâmplă în această lume. Sau, mai general: o modalitate de descriere a fenomenelor, ființelor sau obiectelor (adică a tuturor dharmelor) pentru a înțelege dependența și interdependența lor și implicit lipsa esenței și lipsa realității lor fundamentale, a faptului că nu sunt produse (în sensul de „produs finit”), că sunt lipsite de esență, de semne și de caracteristici adevărate, etc.

DHARMA. 1) Realitatea unică, finală, fundamentală; 2) un eveniment esențialmente real, sau un adevăr; 3) ca reflectat în viață: dreptate, virtute; 4) dacă este scris cu majusculă, învățătura lui Buddha: Doctrină, Scriptură, Adevăr; se referă la învățăturile Buddhiste în general sau, în funcție de context, la o anumită învățătură în particular; unii traducători se referă la acestea ca fiind „doctrina buddhistă”, termen ce sugerează însă îngustime și rigiditate și de aceea în traducere se folosesc alternativ cele două cuvinte, doctrină și învățătură; 5) obiect al celui de-al șaselea organ de simț (al minții); 6) în general, orice entitate perceptibilă sau conceptibilă: fenomen, ființă, obiect, noțiune, însușire, concept, idee, parte, stare, etc.

DIVIN (*bhagavan*). Un epitet al lui Buddha. De asemenea „Cel Bindecuvântat”.

FIINȚĂ (*sattva*). O entitate vie, simțitoare. Având conștiință. O ființă animată, prin contrast cu obiectele neanimate. Toate ființele cu conștiință sau minte, care nu au atins încă Buddhitatea. Include toate ființele din Samsara și pe cele care au atins orice nivel (*bhūmi*) de Bodhisattva.

FORMA (*rūpa*). Primul dintre cele cinci agregate (*skandha*); materia și energia, considerate ca nefiind diferențiate.

GANDHARVA. În contextul acestei lucrări, o categorie de zeități minore, care se ocupă în special cu muzica.

IGNORANȚĂ (*avidyā*). Cauza finală, cea mai profundă, a transmigației (a renașterii), este corolarul negativ al gnozei, al cunoașterii; prima dintre cele doisprezece legături ale producerii dependente. De asemenea, „neștiință”. Vezi ILUZIE.

LIPSA DORINȚEI, sau FĂRĂ DORINȚĂ (*apranihita*). „A nu pune nimic în față”, o stare în care cineva nu face niciun plan pentru viitor. Termenul poate fi de asemenea tradus ca „fără scop”. Este cea de-a treia dintre cele trei uși ale Eliberării.

LIPSA ESENȚEI, sau FĂRĂ ESENȚĂ. Vezi VACUITATE. De asemenea, prima dintre cele trei uși către Eliberare.

LIPSA SEMNELOR, sau FĂRĂ SEMNE (*a-nimitta*). A doua dintre cele trei uși către Libertate. Starea de încetare a tuturor percepțiilor legate de simțuri, care este intrarea în Nirvana. Se spune că ar fi realizarea unui Arhat.

MĂRA. Moartea. Distrugătorul și dușmanul a ceea ce este priceput, pozitiv, binefăcător. „Ademenitorul” budist, personificarea tuturor relelor și pasiunilor, al căror momeli și capcane sunt plăcerile simțurilor și nu numai. Uneori identificat cu cele cinci agregate și cu ceea ce este nepermanent, suferință și non-sine. Deși în limba română „Mara” este un nume pentru o reprezentantă a sexului feminin, în budism acesta este de sex masculin.

MĂRA, CEI PATRU. Măra al agregatelor (Skandhamāra), Măra al perturbărilor (Kleśamāra), Măra al Morții (Mṛtyumāra) și Măra fiul zeilor (Devaputramāra).

NIRVANA FINALĂ. Vezi PARINIRVANA.

NIRVANA. „Încetare”, „stingere”. Calm liniștit, sublim, existență reală, nedistorsionată.

PARINIRVANA. Nirvana completă, finală, fără rămășițe. Se consideră că este starea atinsă de un Buddha după sfârșitul ultimei vieți.

REALIZARE. „Realizarea” nu înseamnă construirea, atingerea sau obținerea a ceva, ci are un sens apropiat de expresia convențională „a-ți da seama direct, nemijlocit, de ceva”. „Realizarea Realității” înseamnă vederea clară, directă, înțelegerea de o profunzime infinită a stării de fapt. Aceste cuvinte, desigur, sunt incapabile să exprime foarte precis ceva ce nu ține de cuvinte, de noțiuni. Desigur, se poate spune că „Realizarea Realității” este o realizare în sens obișnuit, în sensul că a necesitat efort și resurse, și că prin ea se „obține” încetarea suferinței și eliberarea din Samsara, respectiv Trezirea perfectă. Totuși, sensul cel mai apropiat de cel intenționat în texte este cel de la începutul acestei definiții.

SAMSARA. Cuvânt din limba sanscrită care înseamnă „rătăcire”. Este folosit de către Buddha pentru a descrie rătăcirea ființelor în ciclul renașterilor și morților. Existență ciclică. Potrivit semnificației sale, nu este un „drum” urmat, ci o rătăcire fără o direcție precisă și fără un scop precis. Existența condiționată a vieții obișnuite în care suferința apare deoarece ființa încă are ignoranță, atașare și agresiune (cele trei otrăvuri). Eliberarea, sau Trezirea, sau Iluminarea sunt cuvintele folosite pentru a indica starea de oprire a acestui ciclu care, în absența realizării naturii adevărate a tuturor fenomenelor aparente, continuă la nesfârșit. Vezi NAȘTERE-ȘI-MOARTE.

SINE (*ātman*). O entitate substanțială, care rămâne una, neschimbată, liberă și necauzată. Imaginat și afirmat în numeroase religii, în budism este demonstrat ca inexistent.

SKANDHA. Literalmente, „grămezi, agregate”. Cinci: 1) forma, materia, energia, internă sau externă; 2) senzația; a simți un obiect; 3) percepția, înțelegerea, distingerea, recunoașterea; 4) formațiunile mentale, impulsurile, voința; toate tipurile de obiceiuri mentale, gânduri, idei, păreri, prejudecăți, hotărâri; 5) conștiința; cea care cunoaște și discerne. Acestea sunt constituentele a ceea ce este considerat în mod greșit ca fiind un sine sau o persoană. În Samyutta Nikaya, se zice că Buddha a spus: „O „caleașcă” există pe baza agregării părților și, exact așa, conceptul de „ființă” există atunci când cele cinci agregate sunt disponibile.” Bineînțeles, aceeași analiză se poate aplica și părților caleștii. Deci, așa cum caleașca este de fapt o reificare, o considerare ca fiind real a ceva ce de fapt nu există ca atare, așa este și ideea de sine și la fel și toate dharmele.

VACUITATE (*śūnyatā*). Absența atât a existenței cât și a inexistenței vreunei dharme. Lipsa existenței și a inexistenței a tot ceea ce concepem și percepem,

inclusiv a concepției, a percepției și a noțiunilor. Vacuitatea în sine este și ea lipsită de existență (absența a ceva nu este existență). Noțiunea de Vacuitate este și ea lipsită de existență. Implicit, lipsa oricăror caracteristici de orice fel, spre exemplu: a începutului, a duratei și a încetării, a apariției, a existenței, a dispariției, a inexistenței, a prezenței, a absenței, a legăturii, a eliberării, a plăcutului, a neplăcutului, a aderenței, a lipsei aderenței, a însușirilor, a lipsei acestora, etc. Pentru a înțelege Vacuitatea, se apelează deseori la comparația cu spațiul. Deși putem avea noțiunea de spațiu, el nici nu există și nici nu lipsește, nu are caracteristici, nu are început, durată sau sfârșit, nu apare și nu poate să dispară, nu are limite de niciun fel. Se mai poate explica și ca lipsa absolută a oricărei esențe de orice fel, a oricărei substanțialități. Ca sinonime, se mai folosesc și cuvintele „gol” și „vid”.

VEHICUL(E) (*yāna*). Același cuvânt se folosește atât pentru cale cât și pentru un mijloc de transport. Metode de salvare, așa cum sunt analizate de Mahayana. Trei: 1) Discipoli (Arhați), 2) Pratyekabuddhași; acestea două constituie Hinayana, vehiculul inferior sau mic; peiorativ pentru acei budiști care nu au acceptat noua învățătură Mahayana. 3) Mahayana, marele Vehicul; mișcarea din budism care a luat naștere pe la începutul erei creștine, adoptând doctrina Bodhisattva, scopul căreia este starea de Buddha sau suprema, perfecta Trezire, și combinând-o cu o doctrină metafizică a Vacuității universale. Deși unii adepți ai Mahayanei clasifică vehiculele în inferior și superior, această clasificare nu este una făcută de către Buddha. În plus, aceste vehicule sunt de fapt unul singur, primele două vehicule fiind stadii temporare.

Cuprins

Notă introductivă.....	1
Prefață.....	2
Textul	3
Dicționar de termeni.....	13
Cuprins	17